

## ДІЯЛЬНІСНА СПРЯМОВАНІСТЬ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

**Левченко Фессалоніка Григорівна**

Кандидат педагогічних наук, доцент,  
старший науковий співробітник  
відділу профільного навчання  
Інститут педагогіки НАПН України

Сучасні потреби, що викликані інтеграцією до європейських та світових освітніх просторів, одним зі шляхів оновлення змісту освіти вбачають орієнтацію навчальних програм на набуття ключових компетентностей та на створення ефективних механізмів їх запровадження.

Як показує досвід багатьох європейських країн, що займались визначенням, відбором і впровадженням ключових компетентностей, останнім часом відбулась орієнтація програм і педагогічних технологій на компетентнісний підхід.

Довкола запровадження компетентісного підходу виникло багато наукових дискусій, зокрема, до визначення одного з його ключових понять, як «компетентність».

Компетентність – це інтегральна здатність особистості, яка виявляється в її загальній здатності та готовності до діяльності, що ґрунтується на знаннях і досвіді, які набуті в процесі навчання і соціалізації та орієнтовані на самостійну і успішну участь у діяльності [1].

Компетентністю є спеціальним шляхом структуровані набори знань, умінь, навичок, спроможностей і ставлень, що дають змогу майбутньому фахівцю визначити, тобто ідентифікувати, і вирішувати незалежно від контексту проблеми, що є характерними для певного напрямку професійної діяльності[2].

Зміст поняття компетентність включає специфічну здатність людини, необхідну для ефективного виконання конкретної діяльності в певній предметній галузі. Ця здатність передбачає наявність у людини загальних і вузькоспеціальних знань, особливого роду предметних навичок, способів мислення, розуміння відповідальності за свої дії [3].

Компетентність у широкому сенсі розуміється як ступінь соціальної та психологічної зрілості людини, яка передбачає певний рівень психічного розвитку особистості, психологічну готовність до певного виду діяльності, що дозволяє індивіду успішно функціонувати в суспільстві та інтегруватися в нього. У вузькому сенсі компетентність розглядається як діяльнісна характеристика, як міра інтегрованості людини в діяльність, що передбачає певну світоглядну спрямованість особистості, ціннісне ставлення до діяльності та її предметів [4].

Проаналізувавши представлені визначення поняття «компетентність» з'ясували, що скрізь вживається категорія «діяльність». Отже діяльність є необхідною умовою набуття компетентностей. Відповідно одним з

дидактичних принципів, що має особливе значення для реалізації компетентісного підходу в освіті є принцип діяльнісної направленості навчального процесу.

Формування компетентності відбувається виключно в діяльності, що ставить вимогу до організації навчальної діяльності, щоб вона не лише сприяла формуванню та розвитку компетентностей школяра, але й створювала умови для їх прояву та реалізації.

До ключових компетентностей, які необхідно сформувати в учнів у процесі навчальної діяльності, належить уміння вчитися, спілкуватися державною, рідною та іноземними мовами, математична і базові компетентності в галузі природознавства і техніки, інформаційно-комунікаційна, соціальна, громадянська, загальнокультурна, підприємницька і здоров'язбережувальна компетентності, а до предметних (галузевих) – комунікативна, літературна, мистецька, міжпредметна естетична, природничо-наукова і математична, проектно-технологічна та інформаційно-комунікаційна, суспільствознавча, історична і здоров'язбережувальна компетентності.

З цією метою навчальна діяльність учнів має бути організована таким чином, щоб випускник сучасної школи вільно володів усіма перерахованими ключовими компетентностями.

Організація навчальної діяльності учнів на уроках здійснюється за фронтальною, індивідуальною і груповою формою.

На етапі первинного засвоєння матеріалу використовують фронтальну форму організації навчальної діяльності. Остання полягає в тому, що учні класу під безпосереднім керівництвом вчителя виконують спільне завдання. При цьому педагог проводить роботу зі всім класом в єдиному темпі. У процесі розповіді, пояснення, показу та ін. він прагне одночасно впливати на всіх присутніх. Уміння тримати в полі зору клас, бачити роботу кожного школяра, створювати атмосферу творчої колективної праці, стимулювати активність учнів є важливими умовами ефективності цієї форми організації навчання. Ця форма дає можливість залучити усіх учнів до активної навчально-пізнавальної діяльності.

Індивідуальна форма роботи використовується на всіх етапах уроку, для вирішення різних дидактичних завдань: засвоєння нових знань і їх закріплення, формування і закріплення умінь і навичок, для повторення і узагальнення пройденого матеріалу. Ця форма організації роботи учнів на уроці передбачає самостійне виконання учнем однакових для всього класу завдань без контакту з іншими учнями, але в єдиному для всіх темпі. За індивідуальної форми організації роботи учень виконує вправу, розв'язує задачу, проводить дослід, пише твір, реферат, доповідь тощо. Індивідуальним завданням може бути робота з підручником, довідником, словником, картою та ін. Переважає ця форма у виконанні домашніх робіт, самостійних і контрольних завдань в класі.

На етапах закріплення, поглиблення і систематизації знань найбільш ефективною є групова форма організації навчання. Таким чином організована навчальна діяльність учнів дозволяє за короткий час актуалізувати теоретичні знання, оперативно перевірити засвоєння навчального матеріалу кожним

членом групи, здійснити систематизацію знань. Використання групової форми дає можливість не ізолювати учнів один від одного, не обмежувати їх спілкування, взаємодопомогу і співробітництво, а навпаки, створює можливості для об'єднання зусиль діяти погоджено і злагоджено, спільно відповідати за результати виконання навчального завдання. Водночас завдання в групі виконуються таким способом, що дозволяє враховувати й оцінювати індивідуальний внесок кожного члена групи.

Компетентнісний підхід визначає результативно-цільову спрямованість навчального процесу, управління яким передбачає поетапні дії вчителя та учнів з метою досягнення результату кожного року з кожної компетентності зокрема.

Ці етапи, по-перше, мають бути пов'язаними з послідовністю формування досвіду учнівської діяльності відносно предметів і процесів сучасності; по-друге, віддзеркалювати хід навчального процесу: мотивацію навчання (усвідомлення учнем цілей і завдань), актуалізацію мінімально необхідного досвіду діяльності, вивчення нового матеріалу з відпрацюванням теоретичного і практичного навчально-інформаційних блоків, самоаналіз отриманих результатів та співвіднесення отриманих результатів з передбачуваними.

При цьому особливу увагу слід звертати на те, що компетентність особистості нерозривно пов'язана не лише з продуктивною діяльністю з метою розв'язання теоретичних і практичних завдань, але й з відповідальністю за свої дії.

Отже, сучасний випускник за роки навчання в школі оволодіє компетентностями, якщо навчальний процес у освітньому закладі буде організовано на засадах компетентісного підходу, дотримуючись принципу діяльнісної направленості.

#### Література:

1. Селевко, Г. Компетентности и их классификация / Г. Селевко // Народное образование. – 2004. – № 4. – С. 138–143.
2. Пометун, О. І. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. / О. І. Пометун, Л. В. Пироженко ; за ред. О. І. Пометун. – К. : Вид-во А.С.К., 2004. – 432 с.
3. Равен, Дж. Педагогическое тестирование : проблемы, заблуждения, перспективы : пер. с англ. / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 1999. – 144 с.
4. Варданян, Ю. В. Строение и развитие профессиональной компетентности специалиста с высшим образованием (На материале подготовки педагога и психолога) / Ю. В. Варданян : дисс. ... д-ра пед. наук – М., 1998. – 353 с.